

Horváth Mihály (1809–1878)

Történetíró, katolikus püspök, miniszter, a Magyar Tudós Társaság (Magyar Tudományos Akadémia) tagja, a Kisfaludy Társaság elnöke. 1809 októberében egy orvos-borbély fiaként Szentesen látta meg a napvilágot egy nagyon népes családban (16 testvére volt). Tanulmányait Szegeden kezdte a piaristáknál, majd 1825-től Vácott lett papnövendék. 1828-ban a pesti egyetemen bölcsészdoktorrá avatták, majd 1831-ben pappá szentelték. Volt egyházmegyei jegyző, segédpap, de nevelő is, a Keglevich és Erdődy családoknál. Történetírói tehetségét a Magyar Tudományos Akadémia három pályázatán is bizonyította, a Tudós Társaságnak 1839-ben levelező, majd 1841-ben rendes tagja lett. (1841-es

történelemtankönyvből, melynek nyomán elnyerte az akadémiai rendes tagságot, nemzedékek tanultak.) 1844-től magyar nyelvtant és irodalmat tanított a bécsi Theresianumban, 1847-ben pedig főúri pátfogóinak a támogatásával hatvani plébános lett, sőt 1848-ban – már báró Eötvös József miniszter felterjesztésére – címzetes csanádi püspökké nevezték ki. A forradalom és szabadságharc eseményei őt is magukkal sodorták. A kormányzat és a parlament mellett Debrecenben is kitarzott (ekkor már hivatalánál fogva főrendi tag), s részt vett a Függetlenségi nyilatkozat szerkesztésében is. Szembeszállt a magyarországi püspököknek királyhűsége felszólító pásztorlevelével, sőt 1849 májusában ő lett a Szemere-kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere. Természetesen számára is az emigráció keserű kenyere jutott osztályrészül. (A haditörvényszék távollétében halálra ítélte, sőt jelképesen fel is akasztották.) 18 évig száműzetésben élt különböző európai városokban (Lipcse, Brüsszel, Párizs, Montmorency, Genova, Nizza, Firenze, Genf, 1856-tól ismét Brüsszel), ahol a magyar történelemre vonatkozó levéltári kutatásokkal foglalkozott.

Csak a királyné és az Akadémia közbenjárására térhetett vissza hazájába 1867 elején. Az ekkor megalakult Magyar Történelmi Társulat alapító tagja, sőt első alelnöke, 1877-től elnöke lett. Ferenc József tribunici címzetes püspökké nevezte ki, s megkapta a vaskaszentmártoni apátság jövedelmeit. Ő tanította Rudolf trónörökösöt történelemre. 1868-tól Szeged képviselőjében Deák-párti parlamenti képviselő lett, s bár 1873-ban lemondott, de az 1876-ban Deák Ferenc halála folytán megüresedő mandátumot még elfogadta. 1878-ban Karlsbadban halt meg.

(Horváth Mihály sírja a Kerepesi úti temetőben, Budapesten)

Munkái:

- A magyarok története Európába költözésüktől mostanig. A tanuló ifjúság számára. Pápa, 1841. (További kiadások: 1843, 1847, 1861.)

- A magyarok története. 1. szakasz: [...] az Árpád-házból származó vezérek s királyok alatt. 2. szakasz: [...] a vegyes házakból származott királyok alatt (1301-1526) 1843. 3. szakasz: [...] a Habsburg-házból származó királyok alatt (1526-1780) 1844. 4. szakasz. Pápa, 1842-1846.

- A magyarok története a bölcsészettanuló ifjúság számára. Bécs, 1847.

- Magyarország történelme. I-VI. köt. Pest, 1860-63. I-VIII. köt. 1871-73.

Irodalom:

- Horváth Mihály Magyarország története. Újonnan átd. Hatvani Mihály. 2. kiad. 1-2. kötet. Budapesti Szemle, 1861. 38/39. sz. 236-237. I.
- Horváth Mihály: Magyarország története 3. javított kiadása. Századok, 1871. 6. sz. 443-444. I.
- Horváth Mihály: Magyarország történelme. Pest. 1871. I-IV kötet. 544, 570, 425, 429 I. Magyar Sion, 1872. 4. sz. 309-311. I.
- Horváth Mihály: Magyarország története. Századok, 1872. 2. sz. 127. I.
- Horváth Mihály: Magyarország történelme 2. kiadás 3-4. kötete. Századok, 1872. 9. sz. 649. I.
- Horváth Mihály: Magyarország történelme második kiadásáról. Századok, 1873. 1. sz. 73-74. I.
- Horváth Mihály: Magyarország történelmének VII. és VIII-ik kötetei. Századok, 1874. 1. sz. 61-63. I.
- Magyar Történelmi Társulat: Horváth Mihály †: 1878. okt. 3-i választmányi ülés. Századok, 1878. 9. sz. 746-752. I.
- Fraknoi Vilmos: Emlékbeszéd Horváth Mihály felett. Századok, 1879. 253-265. I.
- Salamon Ferenc: Emlékbeszéd Horváth Mihály felett. In: A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyve, 1880.
- Márki Sándor: Horváth Mihály: A magyarok története. Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny, 1889-90. 679. I.
- Békefi Remig: Horváth Mihály és a magyar történetírás: a Magyar Történelmi Társulatnak Horváth Mihály születése százados évfordulója alkalmával, 1909. október 21-iki ülésén tartott ünnepi beszéd. Századok, 1909. 9. sz. 713-730. I.
- Marczali Henrik: Horváth Mihály emlékezete. Budapesti Szemle, 1910. 161-184. I.
- Márki Sándor: Horváth Mihály (Magyar történelmi életrajzok). Budapest, 1917.
- Morvay Győző: Márki Sándor: Horváth Mihály. (1809-1878). A Magyar Történelmi Társulat alapításának félszázados évfordulójára. Budapest, 1917. Századok, 1918. 9-10. sz. 518-522. I.
- Gálos Rezső: Márki Sándor: Horváth Mihály (1809-1878). Magyar Pedagógia, 1918. 324-325. I.
- Márki Sándor: Horváth Mihály: 1-2. közlemény. Századok, 1918. 3-4. sz. 113-141. és 5-6. sz. 231-242. I.
- Fenyő István: A demokrácia történetírója (Horváth Mihály reformkori pályakezdéséhez). Irodalomtörténeti Közlemények, 1968. 2. sz. 153-172. I.

- *Pamlényi Ervin: Horváth Mihály. Művelt Nép Könyvkiadó és Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1954.*
- *Makkai László: Pamlényi Ervin: Horváth Mihály. Budapest, 1954. Századok, 1956. 3. sz. 495-497. l.*
- *Várkonyi Ágnes, R.: Horváth Mihály társadalomtörténeti szemlélete. In: A pozitívista történelemszemlélet a magyar történetírásban I. köt. (A pozitívizmus gyökerei és kibontakozása Magyarországon) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1973.*
- *Pál Lajos: Horváth Mihály. In: Horváth Mihály: Polgárosodás, liberalizmus, függetlenségi harc (Válogatott írások). Vál., szerk. és bev.: Pál Lajos. Budapest, 1986.*
- *Horváth Mihály. In: Pamlényi Ervin: Pályák és irányok (Historiográfiai és művelődéstörténeti tanulmányok). Budapest, 1989. 13-77. l.*
- *Miklós Péter: „A demokrácia győzelme honunkban még igen távol lehet”: a fiatal Horváth Mihály a demokráciáról. Szeged, 2005. 6-7. sz. 18-19. l.*
- *Labádi Lajos: Horváth Mihály emlékezete Szentesen. Honismeret, 2009. 6. sz. 6-12. l.*
- *Miklós Péter: Liberalizmus és katolicizmus: kétszáz éve született Horváth Mihály. Szeged, 2009. 9-10. sz. 12-13. l.*

<http://mek.niif.hu/01900/01903/html/cd7/kepek/preview/c1501kd81186a.jpg>

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/ac/Horv%C3%A1th_Mih%C3%A1ly_s%C3%ADrja.jpg/250px-Horv%C3%A1th_Mih%C3%A1ly_s%C3%ADrja.jpg

http://www.axioart.com/images/live_images/200/2379/191.jpg